

KORREFERÁTUMOK

TÓTH VILMOS

Aranykalász Mg. Tsz., Tokod

Komárom megye helyzete a többi megyéhez képest számos vonatkozásban eltérő. A megye erős iparosodottsága, északi fekvése, közgazdasági és termelési lehetőségei határozzák meg ezt a különleges helyzetet. A megye lakosságának friss zöldséggel való folyamatos ellátása sok kívánni valót hagy maga után.

Az 1960-as évek elején a mezőgazdaság áttért a nagyüzemi gazdálkodásra és ennek velejárója volt, hogy kialakult megyénkben az üzemi zöldségtermesztés. Az üzemi zöldségtermesztés általában az egyéni gazdálkodásból alakult ki a kisüzemi gazdálkodás eszközeivel és termelési módszereivel. 1965-ig az állandó és alkalmi munkaerő a termelőszövetkezetben gyakorlatilag korlátlanul megvolt. Az üzemi szervezésben ez az egyszerűnek mondható termelési forma olyan eredményeket adott, olyan terméseredményeket ért el, amit sem a tartósító ipar akkori helyzetében, sem a kereskedelem feldolgozni vagy értékesíteni nem tudott. A kertészkedés ebben a formában főként a bruttó árbevételt vette figyelembe, az üzemi eredményt általában elhanyagolta.

Az értékesítési gondok és a munkaerő rohamos csökkenése erősen rontották a kertészeti ágazat helyzetét. A termelőüzemek fokozatosan csökkenték vagy megszüntették kertészeti termelésüket és ez nagyfokú árualap hiányhoz vezetett. Ez a helyzet az 1970-es évek elejére állandósult, vagy még inkább romlott.

Az 1960-tól 1970-ig terjedő időszak még egy alapvető változására kívánom felhívni a figyelmet, arra, hogy a népgazdaság egész területén fennálló munkaerő-kereslet következtében az összes munkavállaló dolgozik, aminek következtében a családok élete nagymértékben megváltozott. Még az 1960-as évek elején a befőzési időszakban nagy mennyiségű zöldségre igény jelentkezett, és ezeket a dömping szezonokban is kedvező áron ki tudták elégíteni. Az 1960-as évek végére ez az igény nagymértékben csökkent. Ez még azzal is indokolható, hogy az új, modern lakások nem adnak lehetőséget nagyobb mennyiségű befőtt és savanyúság tárolására, valamint hogy a konzervipari termékekből megfelelő választékban egész évben a szükséglet beszerezhető.

A friss zöldségfélékre viszont folyamatos igény alakult ki úgy, hogy azt a vásároló közönség egész éven át keresi, megfelelő minőségben és áron. Ilyen körülmények között a megváltozott igények figyelembevételével kellene a zöldsáru alapot megteremteni és azt folyamatosan biztosítani. Elmondhatjuk, hogy az 1960-as évek végére a termelészövetkezeti gazdaságoknak érdeke lett a jövedelmező termelésre való törekvés. Ehhez ki kellett volna alakulni a műszaki és technikai ellátásnak, hogy a nagyfokú munkaerő csökkenés ellenére megfelelő technika és technológia alkalmazásával az ágazat jövedelmező termelést tudjon folytatni. A megtermelt áru forgalmazásának rendszere ez időszak alatt nem változott.

Rendszeressé vált a hiánygazdálkodás, valamint a többlettermelésből adódó időszaki értékesíthetatlenség. Ez a két jelenség sok esetben együtt jelentkezett és hátrányosan befolyásolta a termelői kedvet.

Összefoglalva az 1960-tól 1970-ig terjedő időszak alatt a termelés mértéke csökkent, a kereskedelem változatlanul nem állt helyzete magaslatán. Ilyen körülmények között kertészeti termelést a gazdaságok nem fejlesztették, mivel a kertészeti termelés ráfizetéses volt.

Az 1970-es évek elejére az alábbiak jellemzők megyénk kertészeti helyzetére:

- A termelési költségek folyamatosan emelkedtek, így a kertészeti termelés jövedelmezőségi szintje tovább romlott.
- A nem kielégítő felvásárlási árak, a forgalmazó vállalattal szembeni kiszolgáltatottság, a termelői érdekek figyelmen kívül hagyása nemcsak a gazdálkodásban, hanem morálisan is tovább hatott.
- Nagymértékben differenciálódott a mezőgazdaság egyes növénytermelési ágazatainak gépesítési, kemizálási, technológiai elkülönülése. Így például a gabonatermelés komplex gépesítése megtörtént, míg a kertészet — úgymond — semmit sem kapott a gépesítés terén.

Az egy-egy megvásárolt import gépsor vagy gép az általános helyzeten javítani nem tud, mivel ezek csak nagyon szűk területen oldják meg a problémát, de gazdaságosságuk még ezen a szűk területen sem biztosított. A forgalomban levő gyomirtószerek sem mindig tudtak megfelelő eredményességgel belépni a kertészeti termelésbe.

A munkaerő helyzet továbbra is romlik. Mivel a friss zöldségellátáshoz a termelés mintegy 30%-a megoldódott géppel, a hátralevő 70%-át kézi munkaerővel lehet csak megoldani szedéstől az üzletbe való elszállításig. Megjegyzem, ha volna is megfelelő számú munkaerő a kertészeti termelés fejlesztéséhez, ez akkor is nagymértékben növelné a költségeket, mivel a jelenlegi termelészövetkezeti struktúrában a költségek nagyobb hányada munkabérhez tapadó költség, és ez a tény a termelési költségek fokozott mértékű emelkedéséhez vezet.

A megye technikai fűtésű növényházai az 1960-as évek elején épültek. Ezek magas építési költségük mellett is alacsony jövedelmezőséget biztosítanak. Az olcsóbb kivitelezésű fólia alatti termesztés sem tudja felvenni a versenyt a tőlünk délre fekvő területekkel, mivel ott a primőr mintegy 20 nappal előbb jelentkezik, ami a megyei termelésünkre, árszint és jövedelmezőség szempontjából nagymértékben hátrányos. Az újabb termelői ármegállapítások és intézkedések sem tudták jövedelmezővé tenni a kertészeti termelést, és így a zöldségtermesztési ágazatot a kedvezőtlen jövedelmezőségi helyzetéből lényegesen nem tudta kimozdítani.

A termelői árrendezés ezen felül csak a termékek bizonyos körére korlátozódott. Ezek a termékek a konzervipari feldolgozás alapanyagai. Így gyakorlatilag a lakosság egyenletesebb zöldségellátásában javulás kevésbé érzékelhető, mivel a fő termelési időszakokban egyébként is megfelelő mennyiségű zöldség kínálata volt és van a kereskedelem felé. A lakosság friss zöldséggel való ellátásában nem segítettek a nagy értékű új gépek beszerzései sem, részben kis számuk, valamint a nagy kapacitásuk miatt csak a konzervgyári vagy hűtőipari nyersanyag termelését segítették elő. Itt kell megjegyezni azt, hogy a zöldségbetakarító gépek kifejlesztését hazánktól és főleg megyénktől eltérő ökológiai és ökonómiai feltételek mellett fejlesztették ki. A fajták adaptálása a mi viszonyaink között nem hozza a tőlük elvárt paramétereket. Ezek a betakarító gépek nem a friss fogyasztású zöldségfélék termelésének bázisát hivatottak megoldani.

Szinte teljesen hiányoznak a zöldségtermesztésben és általában a kertészetben jól használható speciális gépek. Szintén hiányoznak a zöldségfajon belül a különböző tenyészidejű fajták is, amelyek jellegüknél fogva részben megoldanák az azonos fajú zöldségfélék folyamatos ellátását. Ha ez megoldott lenne, az üzemi zöldségtermesztés kiegészítve az üveg alatti, illetve a tömeges termelés szempontjából még fontosabb fólia alatti zöldségtermesztéssel, lényegében meg tudná oldani az év nagyobb részében a megye friss zöldséggel való folyamatos ellátását.

Az eddigi fejtegetések és az elmondottak alapján megyénk zöldségellátását a termelő üzemek szűkebb specializációjának megvalósításában látom. Mivel a jelenlegi helyzetben egyértelműen az élelmiszeripar részére történő termesztés mondható előnyösebbnek, struktúrája megközelíti vagy eléri a gazdaságos termelés határát, a friss zöldséggel való ellátás viszont még mindig kifejezetten ráfizetéses. Mivel az üzemektől elvárható, hogy a lakosság zöldségellátása biztosított legyen, így a termelők a náluk kialakult üzemi termesztési rendszer mellett feltétlen alakítsanak ki olyan vegyes árutermelő, meghatározott volumenű zöldségtermesztést, amely lakókörnyezetünk friss zöldségellátását biztosítja. Természetesen ennek nagyságát elsősorban a rendelkezésre álló munkaerő korlátozza.

Szólni kívánok még a forgalmazás és a kereskedelem helyzetéről is.

A MÉK Vállalatnál az átszervezés nem hozott lényeges változást a zöldségfélék értékesítési rendszerében. Az átszervezés feladata az lett volna, hogy termelői érdekeltségű kereskedelem jöjjön létre, de ezt a feladatot alapjába véve a kereskedelmi tevékenységnek a termelői tevékenységtől való elkülönültsége nem teszi lehetővé.

A termelőnek az az érdeke, hogy minél nagyobb mennyiséget, minél magasabb áron értékesítsen. A kereskedelem viszont igyekszik az indokoltnál magasabb fogyasztói árszínvonalat tartani, de ezt csak úgy tudja elérni, ha a piacon kisebb mérvű ellátási feszültséget, vagyis árualap hiányt produkál. Ez az alapvető tény a termelő és a forgalmazó közötti kapcsolatot hátrányosan érinti.

Az a meglátásunk, hogy a MÉK Vállalatnál az üzletekben, a raktárakban és a központban olyan tendencia érvényesül, amely ezt az árualaphiányt folyamatossá teszi, mivel úgy a munkavégzésben, mint a jövedelmezőségben ez előnyös a forgalmazónak. Összességében a boltvezető csak annyi árut rendel, hogy biztosan elfogyjon, romlás nélkül. Ennek a ténynek viszont velejárója, hogy naponként ismétlődik a boltban az áruhiány akkor is, ha a központi raktárakban megfelelő árualap áll rendelkezésre.

Egyértelműen megállapítható, hogy a termelői árrendezést követően a feldolgozó iparral kötött szerződésekben foglalt felvásárlási ár rugalmasabb és nem okoz olyan feszültséget, mint a termelői ár és a fogyasztói ár közötti differencia. A kereskedelmi vállalatokkal kötött szerződések által biztosított védőárak sokszor olyan alacsonyak, hogy azok még a termék betakarítási költségeit is alig fedezik, így azok termelői szemmel megalapozatlannak tűnnek és semmiféle biztosítékot nem nyújtanak a termesztés gazdaságosságához. Mindkét értékesítési csatornának hátránya, hogy a rögzített árak több évre szólnak és nem veszik figyelembe azt, hogy a termelés költségei évről évre növekednek és a biztosított vagy elért árak az ágazat rentabilitását bizonytalanná teszik. Ez a tény a jövedelmek csökkenéséhez, illetve a veszteségek növekedéséhez vezethet.

Röviden szólni kell még a háztáji és kiskertek árutermelésével kapcsolatban is. Ez a tevékenység nagymértékben javíthatja és befolyásolhatja a lakosság friss zöldséggel való ellátását. Amíg az itt megtermelt többlet áru a fogyasztóhoz jut, nagy feladata van a kereskedelmi szervenek közreműködésének. A felvásárlási rendszer jó kialakítása és a megfelelő felvásárlási árak meghatározó szerepűek a tevékenység fejlesztésében. Minden gazdálkodó szervnek alapvető feladata a tevékenység segítése és támogatása, mivel beruházás és komoly anyagi ráfordítás nélkül is árualapot biztosít és segít az ellátásban.

Komárom megye joggal várja el a zöldségellátás gondjainak megoldását. Államunk szabályozó rendszere, állami támogatással, árkiegészítéssel, adók csökkentésével, árrendezéssel serkenti a termelői kedvet. A munkaerő, kemi-

zálás, gépesítés, fajtakérdés, az ár és kereskedelmi problémák megszüntetése közös feladat, melynek súlyát egyformán kell, hogy érezze a termelő, feldolgozó és a kereskedelem.

A kölcsönös előnyök, a gazdaságos termelés feltételeinek megteremtéséhez szükséges az érdekeltek egyetértése, a politikai és társadalmi szervek további hathatós segítsége. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy nemcsak termelők, feldolgozók és forgalmazók, hanem egyben fogyasztók is vagyunk.

BELECZ ERVIN

Egyetértés Mg. Tsz., Tata

A bevezető előadás mélyrehatóan foglalkozott megyénk kertészeti termelésének helyzetével és fejlesztésének főbb kérdéseivel, így e tárgykörön belül a zöldségellátással, zöldségtermesztésünkkel is.

Már a kora tavaszi időszakban szűkös volt az áruválaszték, kielégítetlen volt a vöröshagyma, burgonya, gyökér-zöldség igény, a meglevő friss zöldségfélék árai magasak voltak, nem volt elegendő árualap az igények kielégítéséhez. Az aszályos időjárás miatt további ellátási gondokkal kellett küzdeni. A káposztafélék, de a paprika, paradicsom is későn jelent meg a piacokon, míg napjainkban egyik legfontosabb növényünk, a burgonyaellátás okoz problémát. A gondokat ha némileg sikerült is enyhíteni, pl. egyes zöldségfélék importjával (tavasszal vöröshagyma), ezek fogyasztói árai magasabbak voltak a belföldi áraknál és kedvezőtlenül befolyásolták a piacot.

Zöldségellátásunk ilyen alakulása nem az első eset hazánkban, s vele párhuzamosan a zöldségtermesztésünkben is ismétlődően kedvezőtlen helyzet alakult ki. Évek óta nem lehet a stabil hazai ellátási igényeket kielégítő, valamint külföldi kötelezettségeinket ellátó termelési, forgalmazási helyzetet teremteni.

Elsőként a zöldségtermesztésünk kedvezőtlen alakulásának okaival kívánok foglalkozni.

Tény, hogy az igények kielégítéséhez, az ellátáshoz kevés a megtermelt zöldség. Ezen belül is a friss zöldségfélék termőterületét tekintve vannak nagyobb problémáink. Ennek okai a következők:

Megyénkben 1945 előtt 300 ha-n folyt zöldségtermesztés, 1975-ben a 300 ha-t sem érte el ez a terület. A vetésterület 1976-ra sem bővült, csak az állami fegyelem nevében lehetett az állami gazdaságokban a zöldségtermő területet növelni. Az állami gazdaságok zöldségtermesztése azonban kevésbé segített be a friss zöldségellátásba, sőt egyes esetekben növelte az értékesíthetetlen termékek mennyiségét pl. 1974-ben sárgarépa esetében.

1975-ben a kedvezőtlen időjárás hatására 20%-kal alacsonyabb volt a termés a tervezettnél. Ez is rámutat arra, hogy az ágazat háttérbe szorulása következtében az időjárás befolyásoló hatása a zöldségfélék termés mennyi-

ségére még jelentős mértékű. Leszögezhetjük, hogy a gazdaságok tartózkodása a zöldségtermeléstől nemcsak jövedelmezőségi kérdések megoldatlanságából ered, de számos egyéb tényező is befolyásolja az ágazat üzemi helyzetét, megyénkben is.

A munkaerő rohamosan csökken a mezőgazdaságban, kilépések, kiöregedések következtében. Az időjárás viszonyosságainak kitett növénytermesztési, de ezen belül is a zöldségtermesztési területeken nagyobb mérvű a csökkenés. Helyükre nem áll, vagy csak nagyon kevés fiatal munkaerő kerül. A munkakörülményeket kell megváltoztatni a termelés helyén, hogy a közös gazdaságokban a friss zöldség termesztéséhez 2—5 év múlva legyen munkaerő, mert ez idő alatt a legtöbb szövetkezetben a jelenlegi kertészeti dolgozók nyugdíjasok lesznek. Megyénk olyan szövetkezeteiben, mint pl. a szomódi, környei, ahol még a 60-as években is 15—20 szakmunkástanuló volt, ma ezekben a gazdaságokban alig található tanuló a zöldségszakmában.

A zöldségtermesztés visszaesésének oka továbbá a növényvédelem hiányossága is. A paprika, paradicsom, káposztafélék vegyszeres gyomirtására nincs megfelelő hazai vagy könnyen hozzáférhető külföldi készítményünk, aminek várakozási ideje 60 nap alatt volna.

Probléma továbbá a nagyhozamú, rövid éréslefutású és egyéb céloknak is megfelelő fajták hiánya. A vetőmagvak gyenge minősége is okozója az alacsony termésátlagoknak. A vidéki vetőmagboltokban nehéz a termesztési céloknak megfelelő fajtákat beszerezni. A zöldségtermesztés visszaesésének okozói továbbá a felvásárlás, forgalmazás, értékesítés megoldatlan kérdései, a hosszú termékpálya.

A zöldségtermesztés és ellátás visszaesését előidéző okok ismertetése után nézzük meg milyen lehetőségeink vannak megyénkben.

Sárgarépa és petrezselyem termesztésének már eddig is voltak tapasztalatai Kocs, Mocsá és Tata körzetében. Ezekben a termelőszövetkezeti gazdaságokban már elérték azt, hogy a helyi viszonyoknak, a gépi szedés követelményeinek legjobban megfelelő fajtákat több éven át termesztették, megfigyelték, a tapasztalatokat összegyűjtötték, felhasználták. Pl. a Rialtó, Formula, Flakker sárgarépa fajták termesztésbe való állítása, gépi szedése az ÉM 11 NDK szedőgéppel. Az NDK gyökér-zöldség szedőgép jó munkavégzésének számos agrotechnikai és növényvédelmi követelménye van. A termesztéstechnika megváltoztatásával, nagyobb teljesítményű, pl. az MKG 1,4-jelű szedőgép, továbbá a tisztító és osztályozó gépek beállításával, korszerűen, minimális kézi munkaerő ráfordításával már a közeljövőben meg lehet termeszteni ebben a körzetben a sárgarépa és petrezselyem megyei szükségletét, de az országos ellátásba is be tudna kapcsolódni e szakosított, termelési körzet.

A szakosodás jele zeller esetében is megtalálható a naszályi termelőszövetkezet területén. A gépesítettség azonban még ennél a gazdaságnál sem

megoldott. Ugyanakkor ennél a növénynél is rendelkezésre állnak gépek, pl.: a Vicon kétsoros répabetakarító gép és a Vicon típusú zellertisztító. Ezek a gépek termesztéstechnikai fejlesztést, technológiai változtatást, megfelelő fajtákat igényelnek, és ezek megvalósítása esetén a zellert is szakosodva megtermelhetjük megyénkben.

Hasonlóan az előző növényekhez, a káposztafélékre is lehet és kell társulni, mert megyénkben a hozamok alapján jó eredménnyel termesztethetők, a táj jellegének megfelelnek. Főként az őszi, tehát a tárolási fejeskáposzta és kelkáposzta szedésére a szovjet gyártmányú 1- és 3-soros gépek megfelelőek. Nem rendelkezünk viszont olyan fajtákkal, melyek a gépi szedés követelményeinek teljes mértékben megfelelnek. Felhozom példaként a kései kelkáposztát, melynél nemcsak hogy gépi szedésre alkalmas fajtának a magját nem lehet beszerezni, de a kapható fajták száma is csak néhányra tehető.

A zöldség-gyümölcs felvásárlás és forgalmazás fejlesztésénél alapvető követelmény, hogy minden megtermelt és hasznosítható árut a felvásárló átvegyen. Ez megyénkben nem történt meg az elmúlt években. Gondoljunk csak a sárgarépa 1974-ben vagy a fejeskáposztára 1975-ben. A felvásárló vállalatnak ki kell alakítani olyan kapacitású szárító, savanyító üzemeket, melyek levezethetik a többlet terméseket úgy a termelők, mint a fogyasztók igényeinek, érdekeinek megfelelően. Megyénk szövetkezeti szektoraiban vannak vagy voltak ugyan ilyen üzemek, de ezek kis kapacitásúak, mint pl.: a tokodi, jórészt a helyi termelést dolgozza fel, vagy munkaerő, jövedelmezőség hiányában felszámolódott, mint pl.: a környei tsz szárítóüzeme.

Sok kívánni valót hagy maga után a felvásárló, értékesítő vállalat, a MÉK vonatkozásában az a tény, hogy nem vált alkalmassá arra, hogy új üzemi termesztési eljárásokat elterjesszen a vele kapcsolatban levő gazdaságokban.

Ingerlő kérdés a termelői, fogyasztási árak kapcsolata, belső aránya. Kétségtelen, hogy eluralkodott a gyakorlatban egy nagyon negatív, sematikus árképzési forma, mechanizmus. Nevezetesen a 30–40%-os árrés érvényesítéséről beszélek. A forgalmazó szervezet korszerűsítésének egyik fontos feladata kell hogy legyen a kereskedelmi költségek alakulásának felülvizsgálata, a rendellenességek kiszűrése, a rossz árgyakorlat megszüntetése, ami a termelők és fogyasztók érdekét szolgálja. A megnövekedő feladatokat a felvásárló vállalat csak akkor tudja ellátni, ha korszerűsíti szervezetét, de egyben megfelelő eszközellátottság részére is biztosított lesz.

A termékértékesítés útját lerövidíthetjük a termelő közvetlen értékesítésével is. Erre van gyakorlat a tatabányai tsz-nél. A városi lakosság igényli a friss zöldségféléket. A tsz két állandó zöldségelárusítóhelyet tart fenn, és évente 20–25 vagon zöldségfélért értékesít városi fogyasztók részére. Az ez évi forgalom 3–3,5 millió Ft körül várható. Mindezt két személy bonyolítja le.

A tsz-nél megértve a kormányhatározatok tartalmát, azt a gyakorlatot vezették be, már jó néhány éve, hogy a tsz tagság háztáji területén, gazdaságában termelt zöldség, gyümölcs és állati termékeit felvásárolják az üzletek. A tagok örömmel viszik be a piacra termelt, ill. feleslegként jelentkező termékeiket, mert a fogyasztói és felvásárlási ár között minimális, csak 5% a különbség. A tagok által üzletbe beszállított áruk értéke éves viszonylatban megközelíti az egymillió Ft-ot.

Az MSZMP agrárpolitikájának jellemzője, hogy a mezőgazdasági nagyüzemek sokoldalú fejlesztésével egyidőben támogatja a háztáji és kisegítő gazdaságok termelését. A termelésük súlyát jól érzékelteti, hogy a mezőgazdasági termékek több mint 1/3-a az elmúlt évben is a háztáji és kisegítő gazdaságokból származott.

Tapasztalatokból tudjuk, hogy a legfontosabb feladat a kisgazdaságok termelési, értékesítési biztonságának megteremtése. Megyénk ÁFÉSZ-einek a tatai, a környei, a komárominak szervező munkája a termelés konkrét segítésére, fejlesztésére irányul. A tatai ÁFÉSZ már 1975. év elején megszervezte a Tatai Zöldség-gyümölcstermelő Szakcsoportot és e csoport évi termelése eléri az évi 15–20 vagont. Ebben a gazdasági évben megalakította a tatabányai szakcsoportot is, melynek 100-on felüli a taglétszáma. Tehát nem hagyta megoldatlanul a kiskertekben termelt zöldség, gyümölcs folyamatos, szervezett felvásárlását. A szakcsoportokat vetőmaggal, műtrágyákkal, növényvédő szerekkel és egyéb anyagok beszerzésével, mint pl. a fólia, melyből csak a tatai szakcsoportnál 1975 tavaszán 200 m² volt, 1976 tavaszán már 2000 m²-re növelték a fóliával borított és hasznosított területet. Itt kívánom megjegyezni, hogy megyénkben a tsz-ek és kertbarátok zöldségajtatásában a fóliával borított felület 81 000 m².

Az ÁFÉSZ-ek nagy figyelmet fordítanak arra, hogy az áruk a lehető legrövidebb úton és idő alatt jussanak el a fogyasztókhoz, ezért az eddigieknél több felvásárló helyet létesítettek a városokban, egyben a községekben is létrehoztak új felvásárlói telephelyeket, melyekről az ÁFÉSZ-ek gépkocsija rendszeresen elszállítja a felvásárolt zöldség- és gyümölcsféléségeket. Nagyon jó és szép példa ez az integrátori feladat betöltésére, ezzel is elősegítve a helyi ellátás megoldását.

Néhány probléma azért a kistermelő gazdaságoknál is jelentkezik. Engedjék meg, hogy röviden kitérjek rájuk

- A városok fejlesztése során fokozatosan csökkennek a kiskertek, a zöldségtermesztő helyek.
- Ugyancsak akadálya a kisárutermelő gazdaságok zöldségtermesztésének, hogy kicsik a kimért házhelyek.
- Még mindig nincs vidéken megfelelő kínálat kisgépekből és a kapható gépek beszerzési árai is magasak.
- A fóliák tartóképesége, felhasználási ideje rövid, mindössze egy év.

Már az előzőekben érintettem, hogy megyénk nagyüzemein belül a kis-mértékű szakosodás jelei már megvannak, de összességében elaprózott a zöldségtermesztésünk. A területi elaprózottság akadályozza az ágazati szakosodást, a termelési folyamatok műszaki fejlesztését. Megyénkben az összes szükségletnek mintegy 1/3-át tudjuk csak megtermeszteni. Ennek oka az üzemeken belüli kertészeti növények kis területe és a hagyományos módszerekkel folyó termesztés.

A következőkben rátérek arra, hogy melyek a főbb feladataink a zöldségfélék termesztésének és forgalmazásának fejlesztése terén.

Mindannyiunk örömeire szolgál, hogy megyei szerveink már azon munkálkodnak, hogy gyökérzöldség-félék vonatkozásában létrehozzák a szakosított gépesített termesztést Kocs, Mocsá, Tata, Naszály körzetében. Hasonlóan ehhez a káposztaféléknél, de minadzoknál a növényeknél, amelyeknek termesztéséhez megyénk talaj- és éghajlati viszonyai megfelelnek, eredményesen termesztethetők, meg kell valósítani a szakosodást és a koncentrációt. Az állami gazdaságokat is fokozottabb mértékben be kell vonni a szakosodott, friss vagy tárolásos zöldségfélék korszerű termesztésébe.

Fejleszteni lehet és kell a fólia alatti hideghajtásos zöldségfélék termesztését. Erre a szövetkezeti szektorokon kívül lehetőség van az ÁFÉSZ-ek keretében működő szakcsoportoknál, kertbarát köröknél is.

A különböző zöldségfélék termesztésének növelésére a munkaerő-szükséglettől, gépesíthetőségtől függően eltérő lehetőségeink vannak. Egyes zöldségféléknél komplex vagy részleges gépesítéssel növelhető a termelés, de több zöldségfélének — jelenlegi feltételek között — hagyományos kézi munkára alapozott termesztését kell fejleszteni. E kézi munka igényes növények termesztésének fejlesztése a szakcsoportokban, kisegítő gazdaságokban lehetséges, tehát itt tovább kell szervezni pl.: a csomózott zöldségfélék, csomózott zöld- és főzőhagyma, retek, saláta, karfiol stb. áru előállítását. Javaslom felmérni, hogy a megyében a háztáji és kisegítő gazdaságokban milyen mértékben lehetne megoldani az intenzívebb zöldségkertészeti termelést.

Elengedhetetlen követelmény megyénkben is a termelés, a felvásárlás, tárolás, értékesítés felelős szervezeteinek szoros napi és hosszútávú együttműködése.

Termelés fejlesztésére hozott intézkedések és a minisztertanácsi határozat nem egyik évről a másikra hozzák meg az eredményt. De az ösztönzőbb áráktól, a növelt állami támogatásoktól és az értékesítési biztonság megteremtésétől már ebben a tervidőszakban számottevő eredményt várhatunk.

Termelési biztonságot csak az értékesítési biztonság megteremtésével lehet megvalósítani. Különösen fontos a termelők, forgalmazók, felhasználók kapcsolatainak ésszerűsítése, szervezettebbé tétele. Szükséges a kétoldalú szerződéses fegyelem javítása is. Ugyancsak elengedhetetlen, hogy az áru útjának rövidítésére kiiktassák a felesleges forgalmazókat, a spekuláció megaka-

dályozására szabályozzák az árreket, vizsgálják felül és egyesítsék a forgalmazási jogszabályokat.

Célunk változást, eredményt elérni. Ezt pedig csak közös összefogással, felelősségteljes aktív munka révén lehet.

FÜLÖP MIHÁLY

Komárom megyei Tanács Mezőgazdasági és Élelmezési Osztálya,
Tatabánya

A plenáris ülésen Kozma akadémikus több vonatkozásban foglalkozott a megye szőlő- és bortermelésének helyzetével, és több kérdésben előremutatónan körvonalazta a teendőinket. Ezekhez a gondolatokhoz csatlakozva három kérdéssel kívánok foglalkozni:

- a telepítések csökkenő tendenciája kapcsán az állami támogatás kérdésével,
- a megye borvidékének, valamint a Neszmély—Komárom környéki termőterületek borvidékként történő kezelésével,
- valamint a további fejlődést biztosító néhány szervezeti kérdéssel.

Ismeretes, hogy megyénkben a kertészeti kultúrák közül a legrégebbi hagyományai a szőlőtermelésnek vannak. A történelem pusztításai ugyan ezt az ágazatot is jelentős mértékben sújtották, de minden esetben hosszabb-rövidebb idő alatt újra és újra felvirágzott.

Ma is jelentős a megye szőlőtermő területe, mintegy 4700 hektár, mely az ország szőlőterületének több mint 2%-a. Ha az országos helyzetet vesszük figyelembe és azt a körülményt, hogy különösen a homoki ültetvényekben csökkenő tendenciát mutat a termőterület, ez is indokolja, hogy a minőségi bortermő területeken megtartsák, illetve a nagyüzemi igények figyelembevételével újabb telepítésekkel kiegészítsék a megye szőlőtermő területét.

Az ötéves tervidőszakok szőlőtelepítéseit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az állami támogatás függvényében jelentős mértékben változtak, illetve a támogatás csökkenésével ötévenként mintegy 50—50%-kal csökkent az új nagyüzemi telepítések területe.

Az V. ötéves tervben nagyüzemeink igen jelentős telepítéseket terveztek, mely összesen 670 hektárt jelent. Ebből a Komáromi Állami Gazdaság 386, a termelőszövetkezetek pedig 284 hektárt telepítenek. Az előző tervciklushoz viszonyítva ez igen jelentős emelkedést jelent. A telepítések egy része áthúzódik még a következő ötéves terv idejére is, s ezzel a Komáromi Állami Gazdaság szőlőtermő területe mintegy 800 hektárra egészül ki, s ezzel országosan is jelentős helyet foglal el, megyénknek pedig a legnagyobb szőlő- és bortermelő bázisa lesz.

Termelőszövetkezeteink viszonylag korszerű ültetvényekkel rendelkeznek és a tervezett telepítések megvalósításával mintegy 1100—1200 hektár szőlő-

területük lesz, melynek döntő többsége borvidéken és jó bortermő helyen helyezkedik el. Termelőszövetkezeteink közül az ászári, a császári és a neszemlyi termelőszövetkezet szőlő- és borgazdálkodása a legjelentősebb. Csemegeszőlőből a Komáromi Állami Gazdaság szőlőkelesztési üzemegysége, a Sárissápi Tsz esztergomi ültetvénye a legjelentősebb.

A termés hozamokkal kapcsolatban ismeretes, hogy a mennyiség is, a minőség is évről-évre változik és jelentős különbségek vannak a nagyüzemi és a kisgazdaságok terméseredményei között. 1975-ben 15 974 tonna szőlő termett a megyében. Ebből mintegy 112 000 hektoliter bor készült. A mezőgazdasági nagyüzemek részesedése az össztermésből 30 000 hektoliter. 1976-ban megyei szinten a becslés alapján 55,1 q termés várható hektáronként.

E vonatkozásban is vannak feladataink, s az ültetvények korszerűsítésével, megfelelő szintű tápanyag ellátottsággal, helyenként az öntözés alkalmazásával magasabb termés hozamok elérésére kell törekednünk. Ebben leggyorsabban nagyüzemeink tudnak lépni.

A mezőgazdasági üzemek állami támogatását a jelenleg érvényben levő 42/1975. (XI. 15.) PM-MÉM. számú együttes rendelet, valamint ennek mellékletei szabályozzák. E jogszabály csemege- és borszőlő ültetvények telepítésére és korszerűsítésére nagyüzemek részére 20%-os állami támogatást biztosít. Ezen túlmenően a szőlőfeldolgozás és tárolás létesítményeire — a palackozás és az üdítőital-előállítás létesítményeinek kivételével — pályázat alapján ugyancsak 20%-os támogatásra nyílik lehetőség.

A szőlőalany telepek, törzsültetvények telepítésére és korszerűsítésére, áruszőlő törzsültetvénné történő átalakítására, s szőlőszaporító anyag előállítás és tárolás létesítményeire 40%-os állami támogatás áll rendelkezésre. Ez a bekerülési költségekhez viszonyítva alacsonyabb mérvű támogatás kevésbé ösztönzi nagyüzemeinket a szőlő- és borgazdálkodás fejlesztésére. Véleményünk szerint a minőségi bortermő területeken célszerű lenne az állami támogatás mértékének felemelése, hogy állami gazdaságaink és termelőszövetkezeteink mielőbb kialakítsák a kívánatos üzemi méreteket. Azt is el kell mondani, hogy már az eddigiekben is jelentős tételek kerültek exportálásra részben tőkés országokba, részben szocialista államok felé.

Az Ászári Termelőszövetkezet társulás keretében évente mintegy 1 millió palack bort állít elő, zömmel exportra. A jövőben még nagyobb arányú bor exportálására válnak alkalmassá nagyüzemeink, és feltétlen indokolt a vertikális fejlesztés.

Mindezek a törekvések összhangban vannak az üzemi és a népgazdasági érdekekkel egyaránt. Mint ahogy országosan is jelentős devizaszerző ágazat a szőlő- és borgazdaság, ugyanúgy megyénkben is azzá fejlődhet. Ehhez természetesen sokféle feltétel szükséges, de ezek egy része adott, másik része pedig üzemi és népgazdasági szinten megteremthető.

A hivatkozott rendelet azon túlmenően, hogy a már említett 20%-os támogatást biztosítja az ültetvény telepítésekhez, egyben (az 5. sz. mellékletben) megszigorítja a támogatás feltételeit is. Így például olyan üzem számára jöhet számításba a 20%-os támogatás, ahol a már meglévő ültetvény területe eléri a 100 hektárt és három egymást követő évben összesen legalább 100 hektár nagyságú új nagyüzemi szőlőt, illetőleg gyümölcsösöt telepít. Ha figyelembe vesszük azt, hogy 1 hektár korszerű ültetvény létesítése 200—240 ezer forintba kerül, akkor láthatjuk, hogy a 20%-os támogatás kicsi.

Mindez összhangban van azzal a megyei törekvéssel is, hogy az említett területek — a borvidék és a neszélyi jó bortermőhely területei — egységesen a megye legjobb termőhelyeit magában foglaló borvidékbe nyerjenek besorolást. A kollektivizálás óta eltelt időben bekövetkezett dinamikus fejlődés és a már vázolt célkitűzések megteremtik ennek reális feltételeit. Indokolják ezt a természeti tényezők, a földrajzi-éghajlati összetartozás, a szőlőterületek elhelyezkedése, a talajadottságok, a környezet, a közlekedési viszonyok, a gazdaságossági tényezők és a fogyasztói igények.

A jó bortermő hely klímája a borvidékhez hasonlóan kedvező a szőlőtermesztésre. Ezt igazolja a termelt borok minősége is. Az évi középhőmérséklet 9,8—10,4 C° között, a tenyészidő alatt pedig 16,6—17,2 C° között van. Az évi csapadék átlaga 600 mm, a tenyészidő alatt 340 mm. Az évi napsütéses órák száma 1950—2000, a tenyészidő alatt 1450. Az uralkodó szélirány az északnyugati, de gyakoriak a keleti és délkeleti szelek is. A téli hideg északi szelek ellen a Gerece hegy és domborzatai, valamint az erdő nyújtanak védelmet. A hegyek és dombok lösz talajai kiválóan alkalmasak szőlőtermesztésre, szintúgy a hegyek lábánál elterülő homokosabb területek. Szőlő szaporítóanyag előállításával a szomszédi Március 15. Tsz foglalkozik, így a nagyüzemek ellátásával ezt a gazdaságot célszerű megbízni.

A Komárom megye közigazgatási területén kialakítandó borvidék jelentőségét egyéb tényezők is indokolják. A plenáris ülésen Kozma akadémikus előremutatónan vázolta, hogy a szőlőtermesztés fejlesztése és színvonalának fokozása érdekében milyen irányba haladjunk. Egyetértünk az akadémiai Kertészeti Bizottság azon véleményével és javaslatával, hogy a Komáromi Állami Gazdaság — a többi borvidéki termelőszövetkezet közreműködésével — alakítson ki egy, a megye termőhelyi adottságainak megfelelő szőlőtermesztési rendszert, melynek szellemi és anyagi feltételei részben biztosítottak. Ennek keretében reális célkitűzés lehet a 100 q/hektár feletti termésátlagok elérése korszerű technológiával, a szőlő biológiai sajátosságaira alapozva.

A termesztés-technika korszerűsítése mellett nagyobb lendületet kaphatna a vertikális fejlesztés is. Részben a meglévő feldolgozó és tárolók célszerűbb felhasználásával, ésszerű elhelyezésével. Az új telepítések termőre fordulása után 50—60 ezer hektoliter minőségi bor előállításával, palackozásával jelentős mértékben lehetne javítani a szőlő- és borgazdálkodás jövedelmező-

ségét. Mindezek megvalósítása a komáromi szőlőtermesztési rendszer keretében már az elkövetkező években is, de távlatilag is olyan háttérrel biztosítana a szőlőtermesztő üzemek számára, melyeket külön-külön talán nem is célszerű megoldani.

Átmenetileg esetleg egyszerű társulás keretében lehetne egyeztetni az egyes üzemek törekvéseit, célkitűzéseit, de véleményünk szerint mint termelési rendszer — ilyen szervezeti módosítás — biztosabb alapot jelentene.

Azt is meg kell vizsgálni, hogy az állami pincegazdaság és annak a megyében működő pincészetek milyen módon tudják ezt elősegíteni.

Úgy vélem, hogy ezek a felvetések és javaslatok egyértelműen segítik minden vonatkozásban megyénk szőlő- és bortermelésének fellendítését és zekkel a megoldásokkal messzemenően tudják azonosítani nagyüzemeink a csoportérdekeket és a népgazdasági érdekeket. Mindazon politikai és gazdasági vezetők, akik nemcsak a holnapra, hanem a holnaputánra is gondolnak, biztosítékát láthatják az elhangzott javaslatokban a fejlődés dinamikájának meggyorsítására. Arra kérem a jelen levő vezetőket, szakembereket támogatassák ezen célkitűzéseket, és célszerűnek tartanánk, ha határozathozatal céljából a plenárius ülés elé terjeszthetnénk.

Engedjék meg, hogy a továbbiakban két kérést tolmácsoljak a Tisztelt Akadémiai Bizottság felé.

KOVÁCS ISTVÁN

Mezőgazdasági Termelészövetkezet, Szőny

Megyénkben a gyümölcstelepítések az 1950-es évek elején kezdődtek meg, eleinte a gyengébb minőségű talajokra. A negyedik ötéves tervidőszakban az előregedett, korszerűtlen gyümölcsösöket kivágták. 1976—1980-as évek közötti években 185 ha telepítés várható. Ebből a termelészövetkezetek telepítése 48 ha. A telepítések megoszlása: 50% csonthéjas és bogyós gyümölcs, 50% téli alma.

A telepítéseknél figyelembe kell venni, hogy az lehetővé tegye a korszerű gépi művelést, a talajmunkánál, a növényvédelmi és betakarítási munkálatoknál egyaránt.

Érdeklőtten kell tenni az üzemeket a telepítésben. A kicsiny termésátlagokat nem lehet a felvásárlási árak emelésével ellensúlyozni. Gyümölcs-termesztésben fontos feladat a szakosodás, korszerű eljárások elsajátítása és bevezetése. További előrelépést jelentene, ha a gyengébben termelő gazdaságok csatlakoznának a kiemelkedő eredményt elérő gazdaságok rendszeréhez.

Gyümölcstermelésünk alakulása néhány év átlagában: 1973-ban a megye összes termelése 25 574 t, 1974-ben a megye összes termelése 19 149 t, friss fogyasztásra került 1974-ben 28%.

Az értékesítést segítené, ha a MÉK, Generál, ÁFÉSZ-en kívül létrehoznának egy megyei szintű konzervipari értékesítést. A megyében termelt árut konzervipari értékesítésre, Budapesten túlra, például: Dunakeszi, Nagykőrösre kell szállítanunk. Ez megrágtja a termelést. Célszerű lenne a megye területén egy feldolgozó bázist létrehozni. Konzervgyári vagy MÉK szervezésében is megvalósulhatna. Így elősegítené a megye ellátását nemcsak friss gyümölcsből, hanem konzervgyári áruból is.

Az értékesítést és ezáltal a termelést is segítené, ha hosszabb időn keresztül tudnánk a lakosságnak kertészeti terméket biztosítani. A megtermelt árut nem tudják az üzemek hosszabb ideig tárolni, de a felvásároló szervek sem. Nem rendelkeznek üzeink hűtőházi tároló kapacitással. Ezen dolgok megvalósítására hivatott szervnek tekinteném a megyei MÉK vállalatot, vagy a termelő üzemek által létrehozandó közös hűtőházi tárolási lehetőséget, ha ilyen tárolási lehetőséget létre tudnánk hozni, ki lehetne nyújtani az áruk kereskedelmi forgalmazhatóságának idejét.

A hűtőtárolást célszerű lenne terjeszteni nemcsak gyümölcsfélékre, hanem más kertészeti termékek tárolására is. Szerintem az ilyen irányú intézkedésekkel érdekeltté tennénk a termelő üzemeket is az árutermelésben.

Termelőszövetkezetünk is érintett az ilyen irányú problémákban, hiszen 49 ha őszibarack, 19 ha alma, 6 ha ribizli ültetvénnel rendelkezik.

Szeretném megjegyezni, hogy konzervipari értékesítés is csak a MÉK-en keresztül történik, eddig még a konzervgyárak nem kötöttek üzemekkel szerződést.

Termelőszövetkezetünkben sem gazdaságos a gyümölcstermesztés. Ezt néhány adattal szeretném bemutatni.

Őszibarack területe 49 ha

termés összesen	928 q
értékesítés	518 000 Ft
költség	792 000 Ft

Egy kilogramm őszibarack előállítási költsége 8,54 Ft.

Alma gyümölcsösünk területe 19 ha

termés összesen	230 q
költség	281 000 Ft
értékesítés	25 000 Ft

1 kg alma előállítási ára 12,16 Ft.

Az őszibarack ültetvényünket katlan alakú koronaformára metsszük. Ezen metszési eljárás nem mondható már korszerűnek. Itt szeretném felvetni és megkérdezni, hogy a már sokat vitatott Hegedűs-féle gyógymetszéssel kap-

csolatban mi a konkrét vélemény? Termelőszövetkezetünk is érdeklődött e téma iránt, de számunkra kedvezőtlen eredménnyel, mert ha ezt az eljárást szeretnénk alkalmazni az őszibarack termesztésben, akkor a szabadsalomért évi 125 000 Ft-ot kellene fizetni. Nincs még kiforrva ennek teljes biztonsága. Nincs, aki szavatolja ennek a szabadsalom bevezetésének biztonságát, így nem lehet a nagyüzemben sem bevezetni, nincs biztosíték az ígért eredményekre sem, nagy a kockázatvállalás.

Az alma is régi telepítési rendszerben van ültetve. A régi 10×10 telepítést mi próbáltuk besűríteni alacsony törzsű fákkal, ezen telepítési forma sem vált be. Ehhez hozzájárul az is, hogy gyümölcsösünk igen lisztharmat veszélyes körzetben van telepítve. Állandó problémánk a lisztharmat fertőzöttség.

Gyümölcsöseink tápanyag utánpótlását a 3—4 évenkénti szerves trágyázással, évenkénti műtrágyázással pótoljuk. Tápanyag utánpótlást a megyei Növényvédelmi Agrokémiai Szolgálat vizsgálatai által közölt adatok alapján végezzük. A megfelelő tápanyag visszapótlás mellett gyümölcsöseink talaját fekete ugaron tartjuk. Igyekszünk olyan talajművelő gépek használatát lehetővé tenni, amelyek a legkevésbé rontják a talajszerkezetet. A sorközök ilyen irányú művelése mellett a sorokat gyomirtó permetezéssel tudjuk gyommentesen tartani.

TAPOLCSÁNYI GYULA

Kisbéri Állami Gazdaság

Népgazdasági terveink évről évre növekvő gyümölcsfogyasztást iránnyoznak elő. Az utóbbi évek tapasztalata az, hogy a mennyiségi felhasználás nem éri el az előírányozottat. Ha a gyümölcstermesztési statisztikai adatokat megvizsgáljuk, szembetűnő változásokat fedezhetünk fel mind területi, mind mennyiségi és fajtaösszetételben.

Komárom megyében is az országoshoz hasonló csökkenés tapasztalható. Különösen szembetűnő a szilva és meggy termőterületének csökkenése, pedig ezeknek a gyümölcsösöknek ma már teljesen megoldott a gépi szedése. A tartósítóipar is szívesen fogadja géppel rázott gyümölcsöt.

Árügyümölcsösünk területe — 1966-hoz viszonyítva — szilvánál 40, meggyénél pedig 60%-kal csökkent. Az 1970-től 1974-ig bekövetkezett nagymérvű területcsökkenés okát néhány problémával szeretném megvilágítani.

A terület felszámolást megelőző időszakban jó néhány gazdaság nem gondolta át alaposan a gyümölcstermesztéssel járó problémákat, és megfontolatlanul telepített. E gazdaságok nagy részénél az állami támogatásból, a beruházásból eredő tényleges vagy vélt előnyök voltak a fő szempontok. Ilyen körülmények között érezhető, hogy felületesen választották meg a termőterületet, nemegyszer gyenge minőségű talajra telepítettek, az 1 ha-ra jutó

termőfa egység kevés volt. Ezután már természetes, hogy az ültetvény fejlődésében visszamaradt és a későbbi ráfordítások sem térültek meg, a termelés gazdaságtalanná vált. Más vonatkozásban nem a piaci és nagyüzemi igényeknek megfelelő fajtát választotta a gazdaság. Ebből következett, hogy a mai napig is ezek a gyümölcsök igen alacsony áron kerülnek értékesítésre. Ugyanakkor termesztésük a gépesítés akadályoztatása miatt költséges. Évről évre emelkedtek a növényvédő szerek és műtrágyák, melyek a termelési költség jelentős hányadát képviselik, ugyanakkor a felvásárlási árak nem követték arányaiban az előbb említett ráfordításokat. Sok gyümölcsöst a különböző objektív vagy éppen szubjektív okok következtében nem tudtak beilleszteni az adott gazdaság termelési szerkezetébe. Ez különösen vonatkozott olyan gyümölcsökre, amelyeknek termelési értéke — az összgazdaságra vetítve — nem érte el a 15–20%-ot.

Hosszasan lehetne még felsorolni a különböző negatív előjeleket, de itt most tulajdonképpen nem az a célunk.

Az újabb telepítéseknél a hatékonyabb, az igényeknek feltétlenül megfelelő végrehajtására kell törekednünk. A területnövekedés mellett a termés-átlagok növelése sem hanyagolható el. Nagyon elgondolkodtató az a tény, hogy miért öntözünk ilyen kevés gyümölcsöst, pedig sok helyen az adottságok biztosítva vannak.

Gyümölcstermelőknek a termesztés mellett egyre nagyobb gondot okoz a gyümölcs szedése és megfelelő helyre juttatása, mert köztudott, hogy a mezőgazdaságban dolgozók létszáma egyre csökken. A szedés gépesíthetőségének fejlesztése elmaradt és így a szedési idő elhúzódása miatt a gyümölcs nem mindig megfelelő érettségben és minőségben került a piacra, a feldolgozó üzemekbe.

Nagy problémának látom, hogy még a mai napig is sok kézzel szedett gyümölcsöt dolgoznak fel a konzervgyárak, holott a jövedelemszabályozási rendszer hátrányosan érinti a gyümölcsös ágazat gazdaságosságát, mivel a kézi munkaerő igen drága. Az ágazat szabad áras és gyorsan romló termékeit teljes mértékben felvásárló az értékesítési biztonságot növelő, a termelővel közös érdekű kereskedelmi szervezetet ez idáig nem sikerült kellő összhangban kialakítani. Ezen a téren azonban már némi fejlődés tapasztalható. Így pl. közvetlen partneri kapcsolat épült ki gazdaságunk és a Generál Kereskedelmi Vállalat között.

A nagyüzemi áru gyümölcsösök mellett komoly, az eddiginél sokkal nagyobb gondot kell fordítani a kistermelők gyümölcstermesztésének támogatására. Gondolok itt a szaporítóanyagra, növényvédő szer ellátásra, értékesítésre és szaktanácsadásra. Hasznosnak találnám, ha a megyénkben és másutt az országban a jól bevált módszereket kollektíven több alkalommal megtekinthetnénk, és ugyanakkor megfelelő szintű értékelést is kapnánk avatott hozzáértőktől a problémák felszámolása érdekében.

STREIT GÉZA

Komárom megyei Parképítő és Kertészeti Vállalat, Tata

Megyénk dísznövény termesztésének történetét vizsgálva megállapítható, hogy határozott termesztési körzet vagy termesztési centrum nem alakult ki a múltban. A kereskedelmi kerteket a 200 m² körüli üvegfelülettel rendelkező magánkertészetek jellemezték. Nagyobb kiterjedésű üvegfelületek csak az uradalmi kertészetekben voltak, melyek elsősorban kastélydekorációs, valamint parkosítási anyagot termeltek.

A parkkultúra lényegesen fejlettebb volt mint a termesztés. Különösen kiemelkedő volt a tatai Esterházy-uradalom angolparkja, mely a tatai Cseketavat övezte. Megyénk városai közül fejlett parkkultúrával csak Esztergom rendelkezett.

Az első világháborút megelőzően nagyarányú parkfásítások voltak a megye területén és jelentős területeket öleltek fel, mint például a kishéri, a majki, a tatai és az esztergomi parkfásítások. Jellegzetes tájképi elrendezésűek voltak és ma is megyénk legsztétikusabb pontjainak tekinthetők e területek.

A parkfásításokra, valamint városfásításokra az jellemző megyénkben, hogy a két világháború között nem voltak számottevők és a felszabadulás utáni időben is elsősorban csak populusok kerültek telepítésre, mintegy 15 éven keresztül. Ennek következménye az, hogy a megye területén elhelyezkedő tájképi kertek faállománya előregedett, és a már csúcscsúszadású stádiumban levő tájfasítások és parkfásítások mellett a közel 50 évi alacsonyabb szintű telepítéspótlás következtében komoly űr mutatkozik. Emellett őshonos vagy jól szaporodó jövevényfajok túlnépesedése a jellemző egyes területeken. Az utóbbi tíz évben komolyabb mértékben történnek parkfásítások megyénk területén, ezek azonban elsősorban a lakótelepeket érintik.

A dinamikus ipari fejlődés és általában a megye gazdasági fejlődése és a vele párhuzamosan jelentkező gyors urbanizáció szükségszerűvé tette, hogy a dísznövény termesztési, parkfenntartási és parképítési feladatok megoldására széles körű erőfeszítések történjenek, elsősorban a terület öt városában. A városokon kívül azonban Almásfüzitő, Nyergesújfalu és Dorog térsége is iparilag rendkívül dinamikus fejlődésen ment keresztül, és a korszerű lakó- és ipar-telepek úgyszintén szükségszerűvé tették az egészséges környezet kialakítását.

Az életszínvonal növekedésével párhuzamosan jelentkezett a virág iránti igény is. Az elmúlt öt éves tervben az országos átlag 9% körüli éves virágigény növekedéssel számolt, míg megyénkben 22%-os évi virágfogyasztás növekedés volt tapasztalható, ami rendkívül dinamikusnak mondható.

A megye dísznövény vonatkozású igényének kielégítése rendkívül decentralizált formában történik, mivel;

- egy tisztaprofilú vállalat,
- egy városgazdálkodási vállalat,

- négy költségvetési üzem,
- egy építőipari vállalat,
- két termelőszövetkezeti közös vállalkozás elégíti ki az igények egy részét.

A dísznövény-termesztés jelenlegi helyzete

Dísznövény-termesztéssel megyénkben két vállalat foglalkozik, a Komárom megyei Parképítő és Kertészeti Vállalatnak 3800, míg az esztergomi Városgazdálkodási Vállalatnak 1792 m² üvegház felülete van. Tehát a megye területén a lakosság ellátására termelő két üzemből összesen fél hektárnyi üvegházfelület található. Ebből következik, hogy a lakosság ellátásának biztosítása részben külső megyék területéről történik.

A megyében levő üvegházfelülettel rendelkező kertészetek csaknem kizárólag cserepes dísznövény-termesztéssel foglalkoznak. A vágott virág szükségletet, elsősorban az üvegházi szegfűt, főleg Győr, valamint Pest és Fejér megyéből szerzi be a két vállalat.

A két vállalat mintegy 12 000 négyzetméternyi üvegházfelületet köt le szerződésileg más területeken, annak érdekében, hogy a megye vágott virág szükségletét biztosítani tudja. Ez, a bizonyos fokú kiszolgáltatottságnak mondható helyzet sok esetben veszélyezteti a lakosság biztonságos ellátását, és rendkívül nehéz feladatokat ró a vállalatokra, mivel már hagyományos az a gazdaságpolitika, hogy a forgalmazó vállalatok a piaci áringadozásokat igyekeznek elhárítani a lakosságról és kiegyensúlyozott árpolitikával egységes, egyenletes árat biztosítani az ellátásban, csúcsidőszakokban is.

Üzemszervezésileg az indokolja a cserepes virág megyén belüli termesztését és a vágott virág megyén kívüli beszerzését, hogy a cserepes kultúrák szállítási költsége lényegesen nagyobb, mint a vágott virágé, és a régebbi hagyományos üvegházakban történt termesztési begyakorlás a megyében képzett szakmunkásgárdánál elsősorban a cserepes virág termesztésre nyújtott tanulási, illetve gyakorlási lehetőséget.

A cserepes virág termesztés a hagyományos főbb fajokra korlátozódik, nevezetesen a virágos növények közül a *Cyclamen persicum*, *Hydrangea opuloides*, *Primula obconica*, *malacoides*, *Senecio cineraria*, a zöldnövények közül pedig a *Ficus*, a *Monstera*, a *Phylodendronok*, *Scindapsusok*, *Sansevieriák* termesztése jelenti a fő profilokat.

A két vállalat kezelésében 15 virágüzlet van a megye területén. A viszonylag kicsi üvegházi felület sokféle növényfajjal kihasznált és a specializálódás nem alakult ki egyik vállalatnál sem. Ez elsősorban az ellátásbiztonsági okok miatt van így. Ugyanis az üzletek állandó és egyenletes árukínálata széles körű „raktári” választékot követel meg a forgalmazóktól.

A virágboltok forgalmának értéke az Esztergomi Városgazdálkodási Vállalatnál 1 969 000 Ft, a Komárom megyei Parképítő Vállalatnál 9 964 000 Ft

volt 1975-ben. A dísznövény termesztés árbevétele Esztergomban 2 418 000 Ft, a Parképítő Vállalatnál pedig 6 681 000 Ft volt.

A dísznövény-termesztés keretein belül faiskolai termesztés a felszabadulás előtt a megye területén nem volt. Jelenleg mintegy 15 hektár területen folyik faiskolai termesztés, melynek túlnyomó része a megye parkjainak növényanyag ellátását szolgálja. Ez a 15 hektárnyi faiskola terület azonban megoszlik két vállalat és három költségvetési üzem között, tehát nagyüzemi jellegük nincs, elsősorban hagyományos módszerekkel ismertebb fajok kerülnek termesztésre. A legnagyobb kiterjedésű a Parképítő Vállalat közel 10 hektáros telepe, amely csaknem kizárólag a saját szükségletre termel.

A Komárom megyei Parképítő Vállalat kezelésében levő termesztőtelepen és virágüzletekben 1975-ben 460 000 szál üvegházi vágott virág és 251 000 szál vágott zöld került értékesítésre, míg cserepes virágzó növényből 96 000, cserepes levél dísznövényből 41 000 cseréppel került értékesítésre. Ugyancsak e vállalatnál egy- és kétnyári palántából negyedmillió darab került értékesítésre, illetve felhasználásra.

Az Esztergomi Városgazdálkodási Vállalatnál a volumenhez mérten az arányok hasonlóan alakultak. Összegezve a dísznövény termesztés helyzetét megyénkre, a rendkívül kicsi üvegházi felület a jellemző. A jelenlegi felületnek közel háromszorosa tudná kielégíteni a megye virágigényét. A szolgáltató vállalatokra vonatkozó jelenlegi gazdasági szabályzók kedvezőbbek és ezért várható, hogy ha lassan is, de a termesztőberendezések növelését a vállalatok biztosítani tudják. Ez a növelési lehetőség azonban számítások szerint nem fogja tudni követni az igények növekedését.

Zöldfelület-gazdálkodás, parkfenntartás

A megye zöldterületei az alábbi nagyságúak (m²)

Tatabánya	1 153 000
Esztergom	290 000
Komárom	208 000
Oroszlány	816 000
Tata	1 172 000

Városok összesen:	3 639 000
-------------------	-----------

Községek összesen:	3 167 000
--------------------	-----------

Komárom megye összesen:	6 806 000
-------------------------	-----------

Ebből belterjes	3 637 000
-----------------	-----------

külterjes	2 325 000
-----------	-----------

Gondozatlan	847 000
-------------	---------

Ha figyelembe vesszük azt, hogy jelenleg egy négyzetméter korszerű zöldfelület megépítése beruházási értékben 150 Ft-ot tesz ki, akkor megyénk jelenlegi zöldfelülete 1 020 900 000 Ft értékű. Tekintettel azonban arra, hogy a parkfelületek — normális gondozás mellett — értékükben folyamatosan növekednek, ezen zöldfelület értéke jelenleg lényegesen nagyobb.

A fenti zöldfelületből szakszerű gondozásban tanácsi költségvetési kezelésben 2 421 000 m² van, 13 809 000 Ft ráfordítással, vállalati kezelésben 351 000 m², 3 643 000 Ft ráfordítással.

A tanácsi kezelésű parkfenntartás ráfordításai az alábbiak voltak 1975-ben, a megye öt városában:

Város	m ²	Ft	Ft/m ²
Esztergom	270 000	1 600 000	5,92
Komárom	202 000	1 053 000	5,21
Oroszlány	490 000	3 316 000	6,76
Tata	531 000	2 731 000	5,14
Tatabánya	928 300	5 109 000	5,50

A megye egy négyzetméter zöldfelületének fenntartására jutó ráfordítás 2,18 Ft volt 1975-ben.

Az 1975. évi árakon kalkulálva a Fővárosi Kertészet, valamint az Országos Kertészeti Egyesülés ráfordítási szükséglet számítása szerint 9—11 Ft-ba kerül egy négyzetméter belterjes park fenntartása.

Ha a városok parkfenntartási költségeit vizsgáljuk, szembeötlő, hogy Komárom megye területén a szakmailag szükséges ráfordításnak csupán 50%-át tudják a költségvetési szervek biztosítani e célra. Ha a megye összes zöldfelületét vizsgáljuk, ez a szám még elszomorítóbb. Ugyanakkor a több mint egymilliárd forintos nemzeti érték állagfenntartása népgazdasági érdek. Az értékromlás elkerüléséhez azonban a szakmailag szükséges fenntartási minimumot biztosítani kell.

A megye területén a parkok fenntartását városonként üzemelő költségvetési üzemek végzik Esztergom kivételével, ahol a helyi Városgazdálkodási Vállalat van ezzel a feladattal megbízva.

A parkfenntartásra elsősorban a rendkívül súlyos munkaerőhelyzet nyomja rá bélyegét. Valamennyi parkfenntartási részleg súlyos munkaerő-gondokkal küzd, ugyanakkor a gépesítettség színvonala rendkívül alacsony, ami az üvegházi termesztőberendezésekhez hasonlóan ugyancsak a beruházási keretek hiányára vezethető vissza.

A parkok építésének jellegéből adódóan (tagoltság, szoliterek) eleve csak kis teljesítményű gépek tudnak üzemelni a megye parkjaiban, ami a gépesítés kiszélesítésének lehetőségét csökkenti. Tekintettel arra, hogy a megye parképítésének irányzata még jelenleg sem veszi figyelembe stílusában a gépesíthetőséget, ez a gond egyre szélesedik és fokozódik.

Összegezve, a megye parkfenntartási problémáinak csökkentésére több irányú intézkedés szükséges. Elsősorban a ráfordítások növelése. Másodszorban a jövőben épülő parkok tervezésénél messzemenően figyelembe kellene venni a gépesíthetőséget, valamint az olyan talajtakarók alkalmazását, melyeknek a későbbi fenntartási költségeit nagymértékben csökkenteni lehetne. Szükséges továbbá csökkenteni az építéseknel az egyenyári felületeket és bővíteni azokat a nyílt pázsitfelületeket, ahol nagyobb arányú gépesítés alkalmazható. Egyúttal a városok tervezésénél célszerűnek látszik elkülönített játszó-, illetve pihenőparkok létesítése. Ez a törekvés a tatabánya-újvárosi parkok építésénél már helyenként mutatkozik.

Ragaszkodni szükséges a parképítők garanciavállalásához, ami az építés minőségét feltétlenül javítja, és így a későbbi fenntartási költségeket nagymértékben csökkenti.

A parképítés helyzete

Megyénk területén parképítéssel négy vállalat, nevezetesen egy tisztaprofilú vállalat, egy építőipari vállalat és két termelőszövetkezeti közös vállalkozás foglalkozik. Ezenkívül három költségvetési üzem végez jelentéktelen nagyságrendben parkfelújítási munkát.

Az építőipari vállalat végzi a célcsoportos beruházások keretén belül az új lakótelepek parképítését teljes egészében. A tisztaprofilú vállalat végzi az összes ipari objektumhoz tartozó ipartelepek és lakótelepek parképítési munkáit. A két termelőszövetkezeti közös vállalkozás mindkét szektorban végez építést. Ha figyelembe vesszük, hogy Komárom megyében általában évi 24—40 millió forint értékű parkot építenek, megállapítható, hogy ennek kivitelezése erősen decentralizált. Ennek a decentralizációnak a következménye, hogy a fenntartás érdekében kialakítandó egységes szemlélet bevezetése komoly nehézségekbe ütközik.

Mint már az előzőekben felvetettem, a parképítések stílusa korszerűsítést igényel. Szükséges a jövő érdekében mindenáron ragaszkodni ahhoz, hogy a létesítendő belterjes parkok öntözhetősége biztosított legyen.

A jövőbeni parképítéseknel feltétlen felülvizsgálatot kíván a parkban alkalmazott burkolatok minősége, milyensége és a növényfajták kiválasztásánál az igényesség mellett a tűrőkéesség messzemenő figyelembevételé. Szükséges továbbá megyénk területén nagyobb mértékben figyelembe venni a parkok környezetvédelmi funkcióját. Ahol arra lehetőség van a növények por- és hangfogó, illetve szűrő tulajdonságait a tervezésnél és kivitelezésnél célszerű messzemenően alkalmazni.

Örvendetes, hogy a megrendelők egyre szélesebb körben igénylik az idős növények, elsősorban a több éves fák telepítését. Ezek alkalmazásának kiszélesítése mellett feltétlenül csökkenteni kell a szolitereket és a gépesíthetőség

érdekeit a későbbi fenntartás hatékonysága miatt feltétlen figyelembe kell venni. A parképítés gépesítésének színvonala lényegesen jobb, mint azt a fenntartásnál tapasztaltuk. Általában a földmunkák zöme gépesített. A gépesítés színvonalát e területeken elsősorban a speciális gépek alkalmazása tenné fejlettebbé, tekintettel azonban arra, hogy a parképítés speciálgépei csak a dollárövezetből szerezhetők be, e téren a közeljövőben számottevő előrelépés nem várható.

A nagy parkok felújítása a hatvanas évek közepén megkezdődött a megye területén, de az utóbbi években e feladatokra csupán társadalmi munkák voltak szervezve a legtöbb területen. E feladatot kizárólag társadalmi munkával nem lehet megoldani. A tatabányai Népparkról mondható el mindössze, hogy a felújításának folyamatosságát biztosítják. Súlyos a helyzet Tata vonatkozásában, ahol a hatvanas években felújított angolkerti terület, valamint a tó-part kisebb felújításai óta ilyen irányú ráfordítás nem történt, holott megyénk legszebb üdülővárosának jövőbeni esztétikus képe ezt égetően szükségessé tenné. Sürgős felújítási munkát igényelne a volt tatabányai angolkerti park, melynek sok botanikai ritkasága pusztul el azért, mivel az őshonos, önmagát felújító fajok életfeltételeiket elveszik. A tatabányai Nagy-tó környékének, elsősorban a gimnázium környékén kialakult jellegtelen növény- és cserjeállomány nem képezheti a jövő képét.

Ezen területek tudatos formálását rendkívül sürgős volna megkezdeni, illetve a hatvanas években megkezdett munkát hasonló tudatossággal folytatni.

FERENCZ LÁSZLÓ

Vértesi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság. Tatabánya

Az emberi környezet védelmét célzó nemzetközi méretű mozgalom első szakasza lezárulóban van. Ez azt jelenti, hogy az emberiség számára világossá vált a probléma jellege és súlya. Napirenden tartását az ipar gyors fejlődése és a mezőgazdasági termelés egyre fokozódó kemizálásának térhódítása indokolta. A stockholmi környezetvédelmi tanácskozás egyértelműen felhívta a figyelmet az ezzel járó veszélyekre. Az 1972. év tavaszán tartott konferencia a levegőtisztaság, a víz, a talaj, az élő és élettelen természet, a települési és munkahelyi környezet védelmének tulajdonított nagy jelentőséget.

A szocialista országok — így hazánk is — felismerték a téma fontosságát. Az elrettentő példákra való hivatkozás helyett a szakemberek a tényleges, valós helyzetet tárták fel oly módon, hogy az ártalmak, károk megelőzése, elhárítása megoldhatóvá váljék. „Az ember és a bioszféra (MAB) programot” távlati tudományos tervként hazánkban a Magyar Tudományos Akadémia koordinálja. 1973 decemberében az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottsága (VEAB) plenáris ülésén meghatározta az első ötéves programját (1975—79).

A program a Balaton—Bakony és a Tatabánya tájegységek — mindkét terület fokozottan veszélyeztetett — környezetártalmainak feltárását és az ezek csökkentésére, illetve kiküszöbölésére szolgáló kutatásokat tűzte ki célul.

A környezeti elemek minőségének károsodása, romlása országosan nem tekinthető súlyosnak, de Tatabánya térségében igen. Itt jelentős az ipari termelés területi koncentrálttsága, és az ezzel összefüggő népességtömörülés, az urbanizáció. Komárom megye — közismerten — az ország legfejlettebb ipari területei közé tartozik. Az ország állóeszköz állományának 7%-a — tehát az átlagot jóval meghaladó hányada — megyénkben van. A szénbányászat, az energiatermelés, az építőanyagipar (cementgyárak, mészüzemek, téglagyárak) mellett a vegyi üzemek is szennyezik a környezetet. Ha az említettek kivül figyelembe vesszük a megye 136 fő/km²-es népsűrűségét is, egyértelművé válik a környezetvédelmi tennivalók súlya.

Jelenleg a vizek, a levegő tisztaságának védelmét, az ipari és a háztartási hulladékokkal okozott károk elleni védekezést kell előtérbe helyezni és fel kell készülni a zaj, a radioaktív sugárzás stb. elleni védelemre. A környezetvédelem más területein, így a természet- és tájvédelemben elért eredményeket pedig növelni kell.

A legfontosabb intézkedéseknek arra kell irányulniuk, hogy az illetékesek megakadályozzák, redukálják a környezeti ártalmak további fokozódását. Az egyes minisztériumoknak, gazdálkodó szervezeteknek fontos feladata, hogy felismerjék, megismerjék a környezeti ártalmak forrásait és azokat az V. ötéves terv készítése, megvalósítása során megszüntessék, illetve azok hátrányos következményeit csökkentsék.

A tervmunka során a kiemelten megoldásra váró feladatokra — az anyagi lehetőségek keretein belül — mindenütt kellő figyelmet kell fordítani, mégpedig megfelelő súlyozással, szelektálással.

A környezetvédelmi törvény egységes rendszerbe foglaltan szabályozza a környezetvédelem fő elveit, szervezeti kereteit. Ennek szellemében kell gondoskodni a gyakorlati végrehajtásról, fejlesztve az eddigi tevékenység: a megismerés, a felmérés, a megelőzés, a szinten tartás, a helyreállítás színvonalát. A célirányosabb, összehangoltabb jövőbeni munkát a több helyen megindult szakemberképzés is biztosítani fogja.

A környezet védelme a társadalom ügye. A feladatok végrehajtásába az egész társadalomnak, az állami és a különböző társadalmi szervezeteknek, így pl.: a METESZ-nek, Hazafias Népfrontnak még aktívabban kell bekapcsolódnia, főleg a köztudat formálásába, a szemlélet alakításába. Megyénk környezetvédelmi helyzetének jelentőségét és időszerűségét a párt-, az állami és a társadalmi szervek vezető testületei egyaránt felismerték. A központi intézkedések és a helyi kezdeményezések következtében a problémák megoldásában több területen jelentős eredmények születtek.

Az erdőnek a termelést szolgáló, a védelmet és az üdülést biztosító hármas funkciója közismert. Az erdő nemcsak termékeivel és környezetjavító hatásával szolgálja az embert, hanem pihenteti, vidítja, erősíti is. Egészségét védi, szépségével szórakoztatja, hangulatával üdíti, gondolatokra készíti.

A VEAB programja szerint az erdőgazdaságra hárul a kopárok, az anyag-gödrök, a meddőhányok, a pernyelerakóhelyek, a palahányói üledék és más, mezőgazdaságilag nem hasznosítható területek — környezetvédelmi és üdülési szempontok szerinti — fásítása, erdősítése. Feladatunk továbbá a telepített erdők ökoszisztéma kutatása, védelme és állományfejlesztése. Az V. ötéves terv idején 500 ha-nyi terület rehabilitációját, illetve jobb hasznosítását tervezzük.

Tatabánya lakói sokat szenvednek a bányaváros szennyezett levegőjétől, számukra ezért létfontosságú a napi, valamint hétvégi felüdülés, regenerálódás. Ezt a célt szolgálja a „Turuli-Parkerdő”, melynek e célra való alkalmassá tétele 1972-ben kezdődött. Területe Tatabánya községhatárában 120 ha, Vértesszőlős határában 45 ha (összesen: 165 ha).

A parkerdő a Vértesi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság kezelésében van. A „Turul” emlékmű környéke már régóta kedvelt kirándulóhely, de környezete rendezetlen és a megközelítése nehézkes volt. Az új panoráma úton ma autóval is látogatható, parkolási lehetőség is van. A városból menetrendszerű autóbusszal lehet megközelíteni. Az épített lépcsőkön a gyalogos turisták — különösebb nehézség nélkül — szintén eljuthatnak a parkerdőig. A bejáratnál elhelyezett térkép részletesen tájékoztat berendezéseinek helyeiről. Az emlékmű közvetlen környéke képezi az első kirándulási célhelyet. A sziklafal tetejére helyezett „Turul” emlékmű — a millenniumra, a magyar állam megalapításának ezeréves évfordulójára emelték — a város felől jól látható és így jellegzetessége Tatabányának.

Az emlékmű környékéről az egész városra szép kilátás nyílik. A sétatutakon kikapcsolódást keresők elgyönyörködhetnek a természetes eredetű tölgy-, kőris-, hárserdőben. Az utak mellett elhelyezett padokon kipihenhetik fáradalmaikat. Eső ellen a több helyen felállított esőbeállók nyújtanak védelmet. Szalonnasütésre is van lehetőség. A gyerekek különféle játszóberendezéseket használhatnak, a nagyobbak részére sakk- és malomasztalok készültek. Az erdei tornapályán végezhető gyakorlatokat táblák szemléltetik. Az észak—déli irányú mészkőszikla-vonulat geológiai ritkaság, amely a város felé néző meredek falba szakad le. Természeti ritkaságként itt található a Szelim-barlang, valamint a különleges értékű terület a felhagyott mészkemencék együttese, továbbá a János-forrás környéke mint kirándulási célhelyek.

Az erdőgazdaság egy mészégető-kemencét eredeti állapotában állíttatott helyre. A János-forrás környékének romantikus hangulatát a körülötte elterülő szép bükkerdő növeli. Itt is ízléses kivitelű erdei ülőgarnitúrák találhatók. Nagy népszerűségnek örvendenek a parkerdőben levő kisebb tisztások, a pihenést

szolgáló berendezésekkel. A sokféle, sokcélú berendezéssel arra törekszünk, hogy a kikapcsolódni vágyók egyenletesen oszoljanak el a parkerdő területén.

Az erdőgazdaság úgy végzi munkáját, hogy az erdő üdülést szolgáló funkciója a legteljesebb mértékben érvényesülhessen, a népgazdaság pedig ugyanakkor értékes faanyaghoz jusson. A vágások során nagyobb mértékben bontunk, mint a gazdasági erdőknél, hogy a turisták letelepedhessenek az állományok alá. A parkerdő területén levő öreg fák és erdei gyümölcsfák külön védelmet élveznek. A parkerdő cserjeszintjében előforduló som-, kőköny-, galagonya-, vadrózsabokrok igen értékesek, ezért csak olyan mértékben irtjuk őket, amennyire a letelepedés szempontjából ez feltétlenül szükséges. A madarak fészkelésének elősegítése érdekében is fontos a bokrok megtartása. Úgy érezzük, hogy a parkerdőre fordított munkánk elérte célját. A tatabányaiak, de az ország más részéből — főleg munkaszüneti napokon — ideérkezők is szívesen látogatják.

A „Turuli Parkerdő” túlsúlyfoltosságának megelőzése miatt — elsősorban a tatabányai autósturistákra való tekintettel — kezdett hozzá 1975-ben a Vértesi EFAG a „Várgesztesi Parkerdő” kialakításához. A parkerdő területe 60 ha, a vár környékét foglalja magába. A Várgesztes községtől É-ra levő hegy kúpján áll a vár. A vértesi várrendszer egyik láncszeme volt, méretét és jelentőségét tekintve a legnagyobb. Első okleveles említését 1332-ből ismerjük, királyi várként szerepelt. Védelmi jellegű kiépítése a törökök elleni harcok idejére tehető. A vár, a helyreállítás után, kedvelt kirándulóhely lett. A várhoz vezető út építése folyamatban van. A vár alatti tisztáson autóbuszok és személygépkocsik részére autóparkoló létesül. A parkerdőt sétautak hálózák be, ezek nagyon szép bükkös és tölgyes erdőkön haladnak át. Az erdőkön belüli rétekre a jövőben is szükség lesz, elsősorban a szabad kilátás biztosítása és a játszótéri berendezések elhelyezése miatt.

A két parkerdő jelenlegi munkáinak befejezése után az igényeknek megfelelően lehetőség van a „Turuli Parkerdő” területi növelésére a Nagyrét mellett, az Öreg-kovács elnevezésű erdőtest irányában.

Az erdőgazdaság a területén található fafajokból bemutató csemetekert létesítését is tervezi.

A Városi Tanács a kirándulók jobb ellátása érdekében a Turul-emlékmű környékén különböző kommunális létesítmények megvalósítását tervezi. Ezek kivitelezésénél ügyelni kell arra, hogy a parkerdő eredeti funkcióját betölthesse; csendet és nyugalmat biztosítson az arra rászoruló, az ezt kereső embereknek.

A megye környezetvédelmi koncepciója, amely összefüggéseiben vizsgálja a különböző ártalmak emberre és anyagi javakra gyakorolt hatását, irányt mutat a közeli és a távolabbi jövő feladatainak megoldásához.

Az eddig elért eredmények, az állami intézkedések mellett, a politikai, a társadalmi és gazdasági szervezetek, intézmények hatékony közreműködé-

sével születtek meg. Bízunk abban, hogy a környezetvédelem közügyünk lesz, illetve abban, hogy az egyéni és a közösségi törekvések integrálásával a környezetvédelem feladatait folyamatosan megoldjuk megénkben.

Megvan a lehetőségünk arra, hogy megőrizzük harmonikus kapcsolatunkat a természettel, arra is, hogy az ártalmas hatásokat a tudomány és a technika eszközeivel kiküszöböljük.

Határozati javaslatok

Az 1976. szeptember 29—30-án Komárom megyében tartott Akadémiai Kertészeti Napok rendezvényein elhangzottak, továbbá az üzemlátogatásokon szerzett tapasztalatok összefoglalásaként a kertészeti termesztés továbbfejlesztésével kapcsolatban az alábbi határozati javaslatokat terjesztjük elő:

Dísznövény- és Tájrendezési Szekció

1. A megye ipari üzeleinek többsége (Tatabánya, Lábatlan, Almásfüzitő stb.) nagymértékben szennyezi környezetét. Az ipari munkások, a bányászok jelentős része előnytelen környezeti hatásoknak kitett feltételek között él. Ezek elkerülése érdekében, a termesztés szempontjából „szűkös adottságú” agrártérségeket az ésszerű földhasználati terveknek megfelelően kellene erdősíteni.
2. A Gabčíkovo—Nagymaros-vízlépcsőrendszer létesítésével egyidejűleg 800 hektár mezőgazdasági terület talajvízszintje olyan magasra emelkedik, hogy azon biztonsággal csak nemes nyárfákat és füzeket lehet termeszteni. E fajok telepítését javasoljuk.
3. Tata és környéke a középkorban, majd Mikovinyi Sámuel — világviszonylatban is első kezdeményezésnek tekinthető — komplex tájrendezési tervei alapján 1750 után az ország egyik legértékesebb tájegysége volt. A karsztvízszint süllyesztésével sokat veszített értékeiből. A Tatabányai Szénbányászati Tröszt által irányított tájrekonstrukciós munkáját erre a térségre is javasoljuk kiterjeszteni.
4. Felülvizsgálatra szorul — véleményünk szerint — a tatabányai zagyterek és általában az ipari térség „szennyvízgazdálkodása”, az esztergomi „szennyvízkezelés”, az adott és a tervezett almásfüzitői vörösiszap ülepítő tavak szennyvize, mert ha elkészül a vízlépcsőrendszer, ezek a szennyvizek szinte álló vízbe kerülnek, ahol súlyos következményekkel járhatnak. A szükséges intézkedéseket már a tervezési munka során célszerű meghozni.
5. A megye lakosságának zöme az iparban, a bányászatban és a szolgáltató szektorban dolgozik. Számukra az üdülőtérületek fejlesztése, a természeti adottságok jobb hasznosítása igen fontos feladat. Dunaalmás, a Neszmélyi

hegyvidék, a Gerecse és Vértes ez ideig használatlan területei az üdülőterületek fejlesztésének értékes tartalékait képezik. Fontos feladat a tájvédelmi körzetek meghatározása, ezek természeti, társadalmi értékeinek védelme, a dolgozók rendelkezésére bocsátása.

6. A megye dolgozóinak dísznövény szeretete és magas szintű igénye közismert, melynek kielégítését a magas színvonalú kötésheti és rendezési kiállítások is igazolják. Ezek a kiállítások kiváló eszközei a köznevelés-nevelésnek és a szakmai propagandának, ezért ezt a kezdeményezést a jövőben javasoljuk fokozottabban folytatni.
7. A közlekedési útvonalak, autópálya szakaszok tájbaillesztéséhez szükséges növényanyag előállítását elsősorban a megyében javasoljuk növelni.

Gyümölcsstermesztési Szekció

1. Az üzemi gyümölcsstermesztés fejlesztésében elsősorban a csonthéjas és bogyós gyümölcsfajták telepítését javasoljuk az ökológiai és ökonómiai tényezők figyelembevételével szorgalmazni.
2. A megye lakossága friss gyümölcs ellátásának javításában a jövőben is jelentős szerepet tölt be a háztáji és házikerti termesztés. E tevékenység megerősítése érdekében javasoljuk a kertbarátok anyagi és műszaki feltételeinek, ellátásának javítását, valamint a szaktanácsadási hálózat még hatékonyabb megszervezését. A kertbarát mozgalom hathatós támogatásával a termelési, gazdasági célkitűzések mellett a közművelődési és környezetvédelmi feladatok teljesítése is előmozdítható.

Szőlőtermesztési Szekció

1. Komárom megye szőlőterületének mintegy 30%-án folyik nagyüzemi, és 70%-án kisüzemi jellegű termesztés. Erre való tekintettel a fejlesztési célkitűzéseket két irányban szükségszerű meghatározni:
 - 1a. A megye minőségi bortermőhelyei közül a Mór—Császári borvidékbe tartozó Ászár, Császárs, Bársonyos, Ete, Kerékteleki községek területén levő mezőgazdasági termelőszövetkezetek nagyüzemi szőlői, valamint a Neszmélyi jó bortermő hely nagyüzemi ültetvényeit célszerű a Komáromi Állami Gazdaságban kialakítandó *termelési rendszerben egyesíteni*. Ennek keretében a Komáromi Állami Gazdaság integrátori közreműködésével lehetővé válna a csemegeszőlő termesztés fejlesztése is, amely a megye ellátását nagyrészt megoldaná.
 - 1b. A jövőben is a megye ellátásában jelentős szerepet játszó, 70%-ot kitevő, kisüzemi szőlőtermesztés fejlesztésére is nagy gondot kell fordítani. Elő kell segíteni a direkttermők leváltását, toleráns és fajhibrid bor- és csemegeszőlő-fajták telepítésével. A borvidéken a nagyüzemek

integrálják a háztáji és kisgazdaságok szőlő- és bortermelésének fejlesztését. Gondoskodni kell a háztáji gazdaságok kisép-, eszköz- és anyagellátásáról. Célszerű lenne a szomódi Március 15. Mg. Tsz-ben szőlő-szaporítóanyag termelő bázis kialakítása, amely elősegítené a megye szőlőtelepítés fejlesztési terveinek megvalósítását.

2. Az Ászári—Neszmélyi borvidék hírnevének öregbítése érdekében célszerű a fenti termőhelyi megnevezéssel palackozott borokat forgalomba hozni.

Zöldségtermesztési Szekció

1. Javasoljuk, hogy a megye vezetése készíttesse el havonkénti bontásban a teljes helyi zöldségigény felmérését. Ennek alapján a helyben megtermelhető zöldségfélékből állítsa össze a területi igényt faj-, illetve fajtamegoszlásban. Az ökológiai, közgazdasági adottságok alapján tegyen javaslatot az állami gazdaságoknak és termelőszövetkezeteknek konkrét feladatok végrehajtására.
2. A megye teljes igényeinek kielégítését szolgáló zöldségfajok (sárgarépa, petrezselyem, vöröshagyma, őszi, téli káposztafélék, burgonya) termesztésére bázisüzemet, illetve üzemeket célszerű kialakítani, s ezek számára a szükséges szaporítóberendezéseket és gépi felszereléseket javasoljuk megfelelő állami támogatással biztosítani.
3. A kiskerti termesztés fokozására, illetve a termesztés biztonsága érdekében javasoljuk egy-két központi palántanevelő üzem kijelölését azon üzemek közül, amelyek a legkorszerűbb palánta előállító berendezésekkel rendelkeznek.
4. A megye területén meg nem termelhető — elsősorban a melegigényes — zöldségfélék iránti szükségletet is javasoljuk felmérni, és azok beszerzését az ország kedvezőbb klimatikus adottságú megyéiből hosszú távú szerződésekkel lekötöni.

Kozma Pál sk.

akadémikus

a Kertészeti Bizottság elnöke